گفتوگۆیەک لەگەڵ موسلح ڕێبواری شاعیر ... سازدانی : عەبدوڵا سەلمان(مەشخەڵ)

عەبدوڵا سەلمان(مەشخەڵ) : سەرەتای ئاشنابوونی تۆ و شیعر چۆن بوو؟

موسلح ڕێبوار : لە سەرەتای لاویمدا هۆگری خوێندنەوەی کۆمەڵایەتی و هونەری، بە تایبەت شیعر و ئەدەب بووم. یەکەم ئەزموونە شیعرییەکانیشم، بە کوردی و فارسی، هي سەردەمی تازەلاویمە؛ لە تاران، پێش زانکۆ و لە زانکۆش کاتێک لە هەڵسووڕانی سیاسیشدا لە شانەی چەپی بزووتنەوەی خوێندکاریدا بووم.

عەبدوڵا سەلمان(مەشخەڵ) : نووسینی شیعر، لای ئێوە، بە نزیک بە نیو سەدە دەگەڕێتەوە. ئایا کۆشیعری “گەشتی کوردستان” یەکەمین کۆشیعرتانە؟

موسلح ڕێبوار : بەڵێ؛ یەکەمینە و هی شەستەکان و سەرەتای حەفتاکانە! پێش “گەشتە لە کوردستان”یش شیعری کوردی و فارسیم هەبوون کە نەماون. هەندێک کورتەچیرۆکیشم ئەو کات، نووسی کە تەنها یەکێکیان ماوە بە ناوی “شیعری دارێنە”و خۆی داستانی ئاخرین ڕۆژەکانی ژیانی سمایلی شەریفزادەیە کە لە نزیکەوە دەمناسی. بگەڕێینەوە سەر ئەم کۆشیعرەم کە ساڵی ۱۹۷۹ چاپکرا. ئەوکات، دە ساڵ کۆن بوو و شوێنەواری بزووتنەوەی چەکدارانەی ٦٨ی پێوەیەو لەوێشدا, ناوی شەریفزادە هاتووە. ناوی ئەم کۆشیعرەش “گەشتە لە کوردستان”ە، نەک “گەشتی کوردستان”؛ تا لە دیوانەکەی هەژار بە ناوی “گەشتی کوردستان” جیا بکرێتەوە!

عەبدوڵا سەلمان(مەشخەڵ) : بە بەراورد، ئەم کۆشیعرە، چ جیاوازییەکی هەیە لەگەڵ کۆشیعرەکانی “سەڵاوی ئازادی” و “دەنگ هەڵبڕە”؟

موسلح ڕێبوار : دەکرێ بڵێین “گەشتە لە کوردستان” بزووتنەوەی چەکدارانەی ٦٨ (٤٦-٤٧ی ئێرانی) دەنوێنێتەوە. “سەڵاوی ئازادی” و “دەنگ هەڵبڕە”، بە زۆرێنە، بەرهەمی هەشتاکانن و شوێنەواری بزووتنەوەی هەشتاکانیان لەدیارە؛ دیارە شیعریشی تێدایە کە لەو

با□تا□ نی□ن. جگە لەوە، فۆرمی زۆرینەی شیعرەکانی “گەشتێ لە کوردستان”، کلاسیکییە و لە ژێر کاریگەری قانع و گۆران و هەژار و هێمندایە؛ زیاتریش هەژار و هێمن! فۆرمی ئەم کۆشیعرانەی دواییم، فۆرمی نوێیە و زیاتر ئەچنە پاڵ گۆران و شاعیرانیتر؛ لە تام و چێژی شیعری نوێی فارسیش، زیاتر بەهرەمەندن.

عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ) : ئایا هیچ بەرهەمێکت هەیە لێی پاشگەز بیت؟

موسلح ڕێبوار : نە! دەشێ پاشگەز بم؟! هەندێک لە شیعرەکان، شوێنەواری لە ناسیونالیسم پێوە دیارە؛ لە شەستەکاندا ئێمە، بەتایبەت کۆڕی پێش کۆمەڵە، هەرچەندەش خۆمان لە ناسیونالیسم دادەتەکاند، بەڵام هەندێکمان پێوە تلا بوو. ئەمەش، لەو کۆشیعرەدا، دیارە. بەڵام، ئەوەندە نەبووە کە نیشانەیەک لە نەفرەت و دواکەوتوویی ناسیونالیسم دابنێ! بۆیە، لەوانەش پاشگەز نیم.

عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ) : سەرباری شیعر, تۆ سروودیشت نووسیوە. نووسینی سروود هەندێ تایبەتمەندی خۆی هەیە وەک ڕوونی مەبەست و ڕاستوخۆی پەیام. تۆ چ جیاوازییەک لەنێوان شیعر و سروودا دەبینی؟

موسلح ڕێبوار : پێشدا ئەوە هەندێک لە شیعرەکانم بوون کە بوونە سروود و کەوتنە بەر پێشوازییەکی باشیش؛ پاشان، سروود دانان لە سەر مۆسیقا و میلۆدی ئامادەش، هاتە نێو کارەکانمەوە. ئەوانیش باش دەرچوون. لە شیعردا، وەک هەموو ژانرێکی هونەریی، ئەساس، دەربڕینی هەستە. هەندێک دەڵین سروود پەیامە و شیعر نییە، دیارە مەبەستیان لە سروود، لیریک و کەلامی سروودە؛ نەک بەشی ئاواز و مۆسیقای سروود. لیریکی سروودیش لای من، جۆرێکە لە شیعر! لیریکی سروود، مادام هەڵگری هەستێکە، شیوازێکە لە شیعر. مەبەستم ئەوەیە من جیاوازیەکی زۆر نابینم. شیعر مەیدانێکی بەرینترە کە لیریک و کەلامی ئاواز و سروود، بەش بەشێکی ئەو مەیدانەن.

عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ) : لە کۆشیعرەکانتدا، ئەوەی جێی سەرنجە، ئێوە شیعرتان بۆ ژمارەیەک لە فەرماندە و کەسایەتییە سیاسییەکانی نێو بزاوتی شۆڕشگێرانەی خەڵکی کوردستان نووسیوە. ئایا ئەم بایەخدانە ناچێتە خانەی شیعری بۆنەوە؟

موسلح ڕێبوار : شیعر، وەک ژانرێکی هونەریی، بەرهەمی هەستی شاعیرە بەرانبەر ژینگەی دەوروبەر. فوئاد، دۆست و هاوڕێی نزیکی من بوو. من بە مەرگەکەی ئازارم گەیشتێ؛ بێجگە لەوەش، هەستم بە خاڵیایی

جێگاکەی کرد. خوسرەوی ڕەشیدیان، هەر بەو جۆرە؛ یان موسای برام. ئەمانە بە من پێش ئەوەی فەرماندە و کەسایەتی بن هاوڕێ و خۆشەویست بوون! نموونەی تری، یەکی ئەیارە کە نەک هەر هەستی من، هەستی کۆمۆنیستەکان بە گشتی، دەبزوێنێ. لەنین، خۆزگەی دەخواست یەکی ئەیار سەرەتای ساڵ بوایە و وەک سەرەتای ساڵ پڕ بوایە لە شادمانی و ڕێ و ڕەسم؛ لەمەش زیاتر کە ئەستا هەیە! ئەو شیعرانەی من کە وەک شیعری "بەنە" ئاماژەیان بە دەکرێ، وەک باقی شیعرەکانم، بەرهەمی هەستن. گەلێک بەنەش هەبوون کە، هەرچەندیش هەوڵمداوە، نەمتوانیوە شیعریان بۆ بهێنمەوە. ئایا دەبێ لۆمە بکرێم کە بۆچی شیعرم بۆ دەعا نەنووسیوە؟ هەوڵمداوە و نەکراوە؛ شیعر نەهاتووە. من لەو کەسانەم کە بەشوێن ڕوونکردنەوەی زانستی هونەر و شیعرەوەم؛ بەڵام ئەمە ئاسان نییە. بەم بەنەشەوە ناتوانم ڕوونی بکەمەوە بۆچی هەندێک بەنە، هەستم بەهەرەوەر دەکەن و هەندێکیان ناگەنە ئەو ڕادەیە. هەندێک لەمانە کە خۆم پێم وایە زیاتریش دەمهەژێنن، شیعری لێ بەرهەم نایە! هەوڵی خۆم دەدەم؛ بەڵام ناوانییە، نەهیچکەس و نە خۆیشم، خۆم لۆمە بکەم کە بۆ بەنەیەکەوە شیعرم نووسیوە و بۆ بەنەیەکەوە نا! یان هەر بۆچی شیعری "بەنە" دەنووسم.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : ئایا شیعری بەنە ڕەتکراوەیە یان پێویستییەکە و ناتوانین خۆی لێ لابدەین؟

موسلح ڕێبوار : لای من، دیارە ڕەت نەکراوەتەوە! شیعر، پێشتریش وتم؛ مادام بەرهەمی هەست بێ، ئیتر زیندووە و شیعرە. شیعری بێهەست و مردوو، هی "بەنە"ش نەبێ، هەر شیعر نییە. پرسەکە لە سەر "بەنە" نییە، لەسەر هەستییار بوونی شیعرەکەیە. ئەو بەشانە لە شیعرەکانی من، نەک هەر لە هەستی منەوە هەڵقوڵیون، هەستی گوێگر و خوێنەریشیان بزواندووە و زۆر باشیش چوونەتە نێو دڵ و دەروون و هەستی جەماوەرەوە.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : سەرباری نووسینی شیعر، ئێوە کاری وەرگێڕانیشتان ئەنجام داوە. ڕات چییە بەرانبەر ئەوانەی دەڵێن وەرگێڕانی شیعر کارێکی دژوارە و هەندێک دەڵێن هەر ناکرێ؟

موسلح ڕێبوار : ئەمە بەجێیە! زمان، کە ئامرازی یەکەمی شیعرە، گەلێک پەیوەندی لەگەڵ کەلتوور و ژینگەی سەرچاوە، هەیە. لە زمانی دووهەمدا، ئەستەمە هەموو ئەو ژینگەیە، ڕاگوێزرێتەوە. بەڵێ، من، بە وەرگێڕانەکانی خۆم ئەڵێم: وەرگێڕانی ئازاد! شیعرێکی "برێشت" یان "ترێیسی چاپمەن"، یان ئاوازەکەی جان لێنن، هەستی بە هەناوم و

منیش شیعری خۆمم داناوە. بەڵام شیعری وا، بەتەنها هی من نییە؛ هەستی ئەو شاعیرەشی پێوەیە؛ بۆیە پێی دەڵێم وەرگێڕاو؛ بەڵام وەرگێڕاوی ئازاد، چونکوو نە خۆم بە دەقەکەی ئەوەوە بەستووەتەوە نە بەتەمابووم هەمووی کەلتووری باکگراوندی شیعرەکە ڕاگوێزم. تەنانەت شیعری "هەی-داد" کە بوو بەو ئاوازە خۆشە و گەلەک هونەرمەندی بەڕێز پێشکەشیان کردوە، بەرهەمی هەستەکە لە خوێندنەوەی چەند لاپەڕەکی کاپیتاڵی مارکس! ئەمە وەرگێڕاو نییە بەڵام بەرهەمەکەی من، هەستی منە لە ئیدەیەکی کەسێکیتر. وەرگێڕاوە ئازادەکەی من، لەو کاتەشدا کە وەرگێڕانە، بەرهەمەکی هەستی منە کە خوێندنەوە و بیستنی شیعرەک(ی برەشت) یان ئاوازیک(ی ترەیسی چاپمەن، یان جان لینەن) پێی بەخشیوم! شیعری لایە-لایەی برەشت، لە کوردییەکەی مندا جیاوازە. بە نموونە منداڵەکە، لای من کچە، لای ئەو کوڕە! بەکورتی؛ وەرگێڕان، لای من، هەستی خۆمە لە بەرهەمی کەسێکیتر! ئەم بەچوونەم بە کەسانیتریش کە کاری وەرگێڕانیان کردووە، پێ ڕەوایە. هەژاریش هەر وا بووە لە ئاست خەیام؛ یان شاملو بە لەنگستەن هیوز و ئەوانیتر.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : تا ئێستا وەرگێڕانەکەی ئەوە بە سروودی ئەنتەرناسیونال لە کۆڕ و کۆمەڵ و مەراسیمەکاندا ئامادەیی هەیە. چیرۆکی وەرگێڕانی ئەو سروودە چۆن بووە؟

موسلح ڕێبوار : من بە گیانەکی ڕەخنەگرانەوە ئەم سروودەم کردە کوردی. ئەوەم لا گرینگ بووە، ئەم دەقە کوردییە، گیانی شۆڕشگێڕانەی ئەو یادگارەی کۆمۆنەی پاریس و ئەژن پۆتیە، ڕاگوێزی بە مەیدانی خەباتی کرێکاری و کۆمۆنیستی لە کوردستان. بە وەرگێڕانی ئەم سروودە، دەقی ئینگلیزی و فارسی و عەرەبیم لە بەرچاو بووە. دوایش، هاوڕێیەک لەگەڵ دەقی فەرانسایی بەراوردی کرد و هاوڕێیەکی خەڵکی کوردستانی باکووریش لەگەڵ دەقی تورکی. دەقەکی فارسیشم هەر بە ئەنتەرناسیونال نووسیوە، چونکوو لام ڕوون بووەوە کە فارسییەکەی لاهووتی ڕەسا نییە.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : ئایا بە تێڕوانینی ئێوە، کاتی ئەوە نەهاتووە چاو بەو وەرگێڕانەی سروودی ئەنتەرناسیونالە بخشێنرێتەوە؟

موسلح ڕێبوار : وادیارە، ڕەخنەیەکت پێیە، لەم دەقەی ئێستا؟؟ من ئامادەم بە پێشوازی؛ هەرکەسێک ڕەخنە و پیشنیاری هەبێ؛ بە گەلەک سپاسیشەوە، ئامادەم.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : زۆر کەم بەرهەم بڵاو دەکەیتەوە. تا ئەو جێیەی من ئاگادار بم لە چەند ساڵی ڕابردوودا هیچ کۆشیعرێکی تازەتان بڵاو نەکردۆتەوە.

موسلح ڕێبوار : بەبڕوای من، بەرهەمی هونەریی، پێوەندی ڕاستەوخۆی هەیە بەو بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە کە هونەرمەند، لێرەدا شاعیر، تێدا دەخەمڵێ. ئەو بزووتنەوەیە، هەڵس و کەوتی هەیە و هونەرمەند و شاعیریشی! مەبەستم ئەوەیە کە هەیەکی شەخسیی نییە؛ نابینم کەسیتر لەم مەیدانەدا، گەلێک هەڵسووڕاوتر بووبێ. دیارە لێرەدا، باسی شیعر و شاعیری ڕێبازەکانیتر ناکەم کە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکەیان جیاوازە! لەوانەیە هەڵس و کەوتی ئەو بزووتنەوانە جیاواز بێ؛ لەوانەیە هەڵسی ئێمە کەوتی ئەوان بێ و بە پێچەوانەش! سەرەڕای ئەوەش، بەرهەمی تازەم هەن؛ بەقەد هەشتاکان زۆر نین؛ دەی حەفتاکانیش، بەقەد هەشتاکان بەرهەمم نەبووە. من لەشەستەکان و حەفتاکاندا، تەنیا "گەشتە لە کوردستان"م دیارە! ڕەنگە بتوانین بەرهەمەکانی ئێستام لەگەڵ حەفتاکان هەڵسەنگێنین کە ئەمان پوخت و پاراوتریشن.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە بیر لە چاپدانەوەی سەرجەم بەرهەمەکانت بکەیتەوە؟

موسلح ڕێبوار : سەرجەمەکەم، ساڵی ٢٠١٣، لە چاپداوە بە ناوی "بە ئازادی" کە زیاد لە کۆشیعرە چاپکراوەکان و چاپکراوانی ناو گۆڤار و چاپەمەنییەکان، چەند شیعرێکی تائەوکات چاپنەکراویشی تێدایە. بەڵام ئەوەش دەسەلمێنم کە کاتی لەچاپدانەوەی "بە ئازادی"ش هاتووە و ئەبێ بچێتە ژێر چاپی دووەم. دیارە، بەرهەمی تازەش هەن کە لە چاپی دووهەمدا لێی زیاد بکەم.

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) : چ خوێندنەوەیەکتان هەیە بۆ ئەدەبی کرێکاریی و شۆڕشگێڕانە؟ ئایا دەستکەوتە فیکریی و مەعنەوییەکانی ئینسان دەتوانین وەک ئەدەب و هونەری کرێکاریی چاولێبکەین؟

موسلح ڕێبوار : بە دەستەواژەیەکی کورت: خوێندنەوەی من؛ هونەری ئازاد و داهێنەرە! ئەدەب و هونەری ئازاد لە بەند و باری سەرمایەداری؛ لەم مەینەتاوا کەیلەیە! ئەمە زۆر بە کورتی؛ بەڵام وەڵامی پەیبەپەی ئەم پرسیارە، خۆی کتێبێک هەڵدەگرێ و زیاتریش!
من لە سەرەتای "بە ئازادی"دا باسێکی، بەنیسبەت، کورتم کردوە لەسەر ئەم بابەتە. لەوێدا باسی ئەدەب و هونەر و کەلتوور و

چینایەتی بوونی ئەمانە، کراوە. بەڵام لێرەدا، لەوەش کورتتر، وەڵامێک بەم پرسیارە (کە دوو نیوە-پرسیارن) دەدەمەوە! بەهیوام، دوایی، فرسەت بەتەپێش کە زیاتر باسی لەسەربکەین.
کەسێک پێی دەڵێ ئەدەب یا هونەری شۆڕشگێڕ، پێشڕەو؛ کەسێکیتر دەڵێ هونەر و ئەدەبی ئالترناتیو یا هونەری بەرهەڵست یا کرێکاری یا هەرچی... کێشە لە سەر نێوەکەی نییە! کێشە لە سەر هونەرەکە و لەسەر کەلتوورەکە، کە ئازادە لە کۆیلەتی و ڕێگا-خۆشکەری ڕزگاری و ئازادی ئینسانە و بەرەو ئاسۆی ژیانی گەش و ئازاد و شاد بە هەموان، دەئاژوێ! ئەمە، لایەنگری ئەمەیین و بەرهەڵستی هونەرێکی ڕێگر و چەواشەگەر دەبینەوە کە هەست و هەش و چالاکی کۆمەڵانی خەڵک ژارخواردوو دەکات. ئەمە بێلایەن نین! خەمخۆری ڕێبازێکی تایبەتین و ئەمانەوە هەست و چالاکیمان ئاوی هەرێز نەدەرە! بەڵێ، جێی خۆیەتی ئەم ئامانجە ڕوون بێتەوە، تا هەر هەرزەبێژێک، یان هەر ئایینپەرستێک، نەتوانێ هونەری کۆیلە، یان "سینەزەنی" و نیوە-نووزەی عیرفانی بکاتە بەرهەڵستی ڕزگاریمان! بەڵێ، هونەری کارگەری، بەمەعنایەک کە لەو سەرتایەدا باسم کردووە، ڕەنگدانەوەی بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی کرێکاری دژ بە سەرتاپای سەرمایەدارییە لە مەیدانی هونەر و ئەدەبدا؛ لە هەمانکاتدا، بەڵێ، میراتگری هونەری بەشەرییەتی پێشکەوتنخوازە، لە هەر ڕابوردوویەکی دوور یان نزیکی مێژووی ئینساندا؛ میراتگری هەر ڕادەیەک لە ئازاد بوونی هونەرە لە مێژوودا. بۆ ئەوەش کە باشتر بزانین ئەم هونەرە ئالترناتیوە چییە، پێشدا بزانین چی نییە!
هونەر و کەلتووری ئەمە هەر ئەوە نییە کە باسی فەقیر و هەژار و کرێکار بکات، لەوانەیە بورژوازیش، بە شیعر و ئاواز و سینەما، باسی کرێکار بێنێتە ئاراوە؛ بەڵام بەگوێرەی بەرژەوەندی خوی! گەلێکجار، کارگەری گوێ لە مشت و ژنی کۆیلە، دەکاتە ئیدێل! هونەری مەدیای جمهوری ئیسلامی پڕن لەمانە! لەوانەیە شاعیرێکی وەکوو هەژار، فوو بە زوڕنای ناوچەگەری و جیاوازییە نەتەوەییەکاندا بکا و داوی دووبەرەکیمان بۆ بنێتەوە و شەوارەمان بخا بە دنیایەکی پڕ لە کێشە و ناتەبایی ناسیونالیستی؛ یان مەدداحێک، بە زکر و تەهلیلەی دەروێشی، وادەی بەهەشتی پاشمەرگمان پێبدات و سەرخۆشمان بکا بە ئەفیونی ئائین! گەلێک زۆرن ئاواز و گۆرانی لە میدیای بورژوازیدا کە هەر کەووزانەوەی ژنە، بە دەست پیاوسالارییەوە، بێئەوەی هەستێک لە دزی دەربڕێ! بڕوانە زۆربەی ئاوازەکانی گوگوش (گوگوش، ئاوازی پێشەوەیشی هەیە) و هایدە و ئەوانە؛ یان زۆربەی ئاوازەکانی هالیوود! یان میدیاکانی "دەسەڵات" لە کوردستان! ئەو هونەرە کۆیلەیە، ڕۆشناییەک بە ڕزگاری لە پیاوسالاری و لەم

مەینەتاوایە، نادا بە دەستەوە. کەلتوور و هونەری ئەمە، بەڵام، بەرهەستی ئەفیون و هەشبەر دەبەتەوە و ئەم ژینە، وەک تاقە مەودای خۆشی و شادی دەبینە و خۆشەویستییەکی بەرین دەخەمڵێنی.
بەوانە "برێشت". کەلتووری ئەمە، خۆی نابەستێتەوە بە نامووسپەرستی و بەندوباری یاسای کۆنەوە؛ جوابی ڕەسم و ئایین و یاسای سەرمایەی کۆنەپەرست ناداتەوە و ئاواتی نزم ناکاتە ئاسۆی جەماوەر. هونەری ئەمە، هونەر و کەلتووری تا ئەستای ئینسان، وەک دەسکەوتی مێژوویی چەند هەزار ساڵە، وەک هەوڵدانی بەشەر بە ڕزگاری و وەک کۆمەڵێک پاشکەوتی بەنرخ، هەڵدەسەنگێنێ؛ بەڵام، کاتێک کە خۆی شوێنەوارێکی نوێی هەیە؛ کاتێک ئاسۆی ڕزگاری، ڕۆشنتر ناسیوە، شوێن کەوتووی ئەو کەلتوورە کۆنە نابێ. گۆران و شەکسپیر و موزارت، بە کەلتووری ئەمە، گەنجینەی گەورە گەورەن؛ بەڵام ئەمە، بە شێوەی خۆمان، بەکاریان دەهێنین. ڕەخنەگریشمان، هەمیشە بەردەوامە؛ نەک هەر لەوان، لە خۆشمان! هەوڵ دەدەین کۆت و زنجیری کۆن و نوێ، لە کەلتووری خۆمان و لە هونەری خۆمان داماڵین و ڕێگا بە ئازادی و بە گەشەکردنی هونەر، خوش کەین. ئەم کەلتوورە، لەمبارەوە، بەقەد مێژوو، کۆنە؛ چونکو میراتگری ئینسانی تێکۆشەری پێشڕەوە، بە درێژایی مێژوو؛ میراتگری شادی و پەژارە وهەست نواندنی ئینسانییە، لە سەرەتای ژینییەوە. هەر هونەرێکی پێشڕەو و بەرهەست لە هەر وەرچەرخانێکی میژووییدا، دەسکەوتی ئەمەشە. هەست بزوێنترین سیمفونیاکان، تەناتەت شەپۆڵی ئەم ئاخرانەی موزیک و هونەر، لەدژی کەیلەتی و مەینەت و لە ستایشی شادیدا، بە دەسکەوتی خۆمان دەزانین.

گەرچی، لەو چوارچێوانەشدا نامێنینەوە و هەموو سنوورێکی کۆمەڵگەی بەندیخانەی چینایەتی تێدەپەڕێنین. لە بارێکی دیشەوە، ئەم کولتوورە، نوێیە و هی ئەم یەک دوو سەدەی دواییە! لە چاو مێژووی بەشەر، کەلتوورێکی تازە و مۆدێڕن و جەوانە؛ هەر وەک خەباتی مۆدێڕنی چینی کریکار بە ڕزگاری ئینسان، مۆدێڕن و جەوانە! بەڵێیە، من لەگەڵ ئەوانەم کە بەم کەلتوورە دەڵێین "کارگەری"؛ کەلتوورێک کە ڕەنگدانەوەی بزووتنەوەی ڕزگاری یەکجاری ئینسانە؛ کەلتوورێک کە بە دوو باڵ: باڵی هەستی بێسنووری هونەریی و باڵی زانستی کۆمەڵایەتی کومونیستی ئەو چینە، دەفڕێت! ئەم کەلتوورە، لە سەرەتای مێژووی هەزاران-ساڵەی ئینسانییەوە، خەریکی بنج بەستن بووە. بەڵام لەم دوو سەدەی دواییدا، وەچەکی تازەی داوە و گەشەی کردووە، بەرەو بەرژەوەندی ڕزگاربوونی ئینسان لە کۆمەڵگای چینایەتی. کەسانی وەک "هاینریش هاینە"، "ماکسیم گورکی"، "برتولد برێشت"، "ئاراگون" و

“جەوهیل” و “نازم حیکمەت” چەند ئەستێرەیەکی ئەم ئاسمانەن؛ ئیتر با، هەزاران دوندی فەرهەنگی بەشەریش، بە میراتی ئینسانی، پێش هەبوونی چینی کرێکار، دابنین.

بەرهەستی سەرەکی ئەم کەلتوورەو ئەم ئەدەب و هونەرەش، چینە ستەمگەرەکان بوون؛ بە کۆنەپەرستییانەوە، بە هونەرییانەوە و تەنانەت بە بەشەکانی دیکەی دەسەڵاتییانەوە، لەسەراسەری مێژوودا! ئەوان، نەک هەر کۆمەڵانی خەڵک بە هونەری چەواشە، بێشەوارە دەخەن، ڕاستەوخۆش بە سانسۆر و داخ و درەوش، ڕێگرمان بوون لە بڵاو کردنەوەی هونەرەکەمان. ئێستا، ئەم ستەمگەرییە، لە پەیکەری سەرمایەداریدا خۆی دەنوێنێ. ئەم چینە، کە سەردەمێک، لە دژی نیزامی کۆنتری پێش سەرمایەداری، شۆڕشگێڕ و پێشڕەو بووە، دەمێکه ئیتر پێشڕەو نەماوە و ڕێگری ئازادی ئینسانه. لە سەردەمی شەڕە جیهانییەکانی سەدەی ڕابوردووەوە، ئیتر لە سەراسەری جیهاندا، دژ بە پێشەوی و گەشەکردنە. ئەم هێزە، نەک هەر دەسەڵاتدارە و زۆربەی زۆری میدیا و سامانی کۆمەڵگایش لە دەستیدایە؛ دەشتوانێ، هونەری چەواشە بڕازێنێتەوەو بە چەق و لەووری دژ بە ژن و دژ بە ئازادی و بەرابەری، کۆمەڵانی خەڵک لێک جیابکاتەوە و ڕێگای ڕزگارییان لێ ون بکا؛ نەک هەر ئەمە، ڕاستەوخۆش پێش بە گەشە و کاریگەربوونی هونەرمان دەگرێ. بۆیە، ڕێبازی ئێمە، پێویستە میلیتانت بێ و بچێتەوە بە گژ نەریت و کەلتووری بورژواییدا؛ ئەو کەلتوورە گەندەڵەی خەریکی زیندووکردنەوەی پرتووکاوترین سینەزەنی و دابونەریتی ئایینی و خورافی چینە کۆنترەکانە و هیچ نیشانەیەک لە ئازادی و ئازادیخوازی پێوە نەماوه، نابێ بتوانی چیدی ڕێگر بێ و ڕێ ونکەر بێ.

عەبدوڵا سڵیمان(مەشخەڵ) : ئاسۆی ئەو ئەدەبە(ئەدەبی کرێکاریی) لە کوردستان چۆن دەبینن؟

موسلح ڕێبوار : ئەم کەلتوورە و ئەم هونەرە کە ئەدەب و شیعریش بگرێتەوە، لەسەر زەمینەی بزووتنەوەی کرێکاری دەخەمڵێ. ئەم بزووتنەوەیە، ئەنتەرناسیونالیستی و جیهانییە. بەڵام دیارە، لە شوێنی جۆراوجۆری جیهان، بە ڕادەی جۆراوجۆریش دەخەمڵێ. لە کوردستان، بزووتنەوەی کرێکاری، لەچاو شوێنە پێشکەوتووترەکان، جەوان و کاڵە! بۆیە، سەیر نییە ئەگەر کوردستان، باشترین جێگای خەمڵینی هونەر و ئەدەبی کرێکاریی نەبێ. بەڵام لە کوردستانیش و لە گۆڕەپانی جیهانیشدا، هەتا دێ، زەمینەی بۆ فەراهەمتر دەبێ. ڕاپی کرێکاری و ئاوازی بەسۆز لە دژی نالەبارییەکانی کۆمەڵگەی

سەرمایەداری پەرە دەستێنێ. نموونە زۆرن؛ بڕوانە ئاوازەکانی ئەحمەد کایا، بڕوانە ئاوازەکەی مایکل جاکسۆن کە دەڵێ “ئەوان بەخەمی ئێمەوە نین”؛ ئەمانە، ئەگەریش ڕاستەوخۆ لەم بزووتنەوەیە نەبن، ڕێگا خۆشکەرن. ڕێگای هونەر و ئەدەبی کرێکاریی لە کوردستانیش، خۆشتر ئەبێ، دەشتوانین خۆشتری بکەین! وەرگێڕانی ئازاد و پەرەدان بە بەرهەمی پێشڕەو لە دەرەوەی سنوورەکان، کارێکی پیرۆزە. ئەمە لە کوردستان و لەم ناوچەیە، زیاترین پێویستیمان هەیە بە ئەدەبی و هونەری جیهانیی.

کورتەیەک لە بایوگرافی ڕێبوار و بەرهەمەکان

ساڵی ١٩٤٧، لە مەریوان، چاوم بەژین پشکووتووە. سەرەتای شەستەکان، بو درێژەدان بە خوێندن، چوومە تاران. ساڵی ١٩٦٩، فاکەڵتی ئابوریم تەواو کرد. لە سەردەمی منداڵی و لاویمدا هۆگری خوێندنەوەی کۆمەڵایەتی و هونەریی، بەتایبەت شیعر و ئەدەب بووم و یەکەم ئەزموونە شیعرییەکانم، بە کوردی و بە فارسی، هی ئەو سەردەمی تازە-لاویمە. لە هەڵسووڕانی سیاسیشدا، لە شانی چەپی بزووتنەوەی خوێندکاریدا بووم. ئەوکات، سەردەمی پێکهاتنی ڕێکخراوەکان و کاتی سەرنجی ڕەخنەگرانە بوو لە قوتابخانە سیاسییەکانی سەردەم. ئەمەش ڕێکخراوەکمان پێکهێنا کە دوایی ناونرا “کۆمەڵە”. مەبەستمان دامەرزاندنی حیزبێکی کۆمۆنیستی سەراسەری بوو لە ئێران. ئەوکات، خۆمان لە ڕەوتەکانی سەردەم (توودە و چریک و دیمۆکرات و …) بە جیاواز دەزانی و ڕێبازێکی کۆمۆنیستی ڕاستەقینەمان لە بەرچاو بوو؛ هەرچەند ناسیۆنالیسم، هێشتا، دەستبەردارمان نەببوو. کۆ-شیعری “گەشتێ لە کوردستان” و هەندێک داستانی کورتم، لەوانە، ” شیعری دارینە” کە گێڕانەوەی ئاخرین ڕۆژەکانی سمایلی شەریفزادەیە، ئەوکات، بە دەستنووس و بە نهێنی، بڵاو بوونەوە. وەرگێڕانی ئازادانەی “چەپکێک چیرۆکی جوان” بە هۆنراوەی کوردی کە لە سیانزە چیرۆکی منداڵان پێک دێ و هی نووسەر و وێنەگەری سۆڤیەت ڤلادیمیر سوتێیێڤ، یادگاری ئەو سەردەمەیە، هەرچەند هێشتا چاپ نەکراون.

وەک گەلێک هەڵسووڕاوانی ئەو کات، ڕێگاشم کەوتە بەندیخانەی سیاسی: قزل-قەلعە، لە تاران. ماوەیەک پاش زانکۆ، وەک کارزانی ئابووری، لە “بەرنامەو بودجە”ی کوردستان، لە شاری سنە، دەستم بە ئیش کردهاوکات، دیارە بە نهێنی، درێژەم بە هەڵسووڕانی هونەریم و سیاسیم دەدا. ئەو سەردەمە بوو کە لەگەڵ شەریکی ژیانم، فەوزیە،

ژیانمان و خەباتمان لێک گرێدا؛ هەتا ئێستاش، پاڵپشتی قایمی خەبات و ژیانی یەکترین. لە بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی ئەوکاتی ئیراندا کە شۆڕشەکەی ۱۹۷۹ی لێکەوتەوە، چالاکیم نواند. دواتر، درێژەی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەمان لە کوردستان، بە ئەمەی کۆمۆنیست درێژەی ئەو خەباتە بوو. یەکەمین سروودەکانیشم بەرهەمی ئەو سەردەمەن. هەندێک لە شیعرەکانی پێشتریشم بوونە ئاوازی پرۆپاگاندەی خەبات. لە هەشتاکاندا، "سروودی سڵاوی ئازادی" و "دەنگ هەڵبەڕە" و "چەند لاپەڕەیێ لە دەفتەری ڕۆژانەم"؛ هەروەها وەرگێڕاوی کوردی مانیفستی مارکس و ئێنگێلس، چاپکران. داستانی کورتی فارسی و کوردی "ئاسۆی شەوەش" و هەندێک وەرگێڕان بە کوردی و فارسی،، نووسینی شیعر و هاوکاری کۆڕەی بانگەواز بە سروود و ئاواز، هەروەها وتاری سیاسی، وێڕای خەباتی چەپ و پێ لە کۆمەڵەی شاخدا، لە ڕادیۆ و ڕۆژنامەکانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران و کۆمەڵەی ئەوکات، بڵاو دەبوونەوە.

بەبۆنەی ئاڵوگۆڕە سیاسییەکانی ناوچەکەوە، بەتایبەت دابەزینی هێزەکانی ناتۆ لە کوەیت و عێراق، ناسیونالیسم بەگشتی و ناسیونالیسمی کوردیش لە دەروبەری ئەمە، بەهێز بوون. ئەمە کێشەکانی نێو حیزبی کۆمۆنیستی ئێرانی توند کردەوە و سەرەتای ۹۰ەکان، بەشێکی گەورە لە ئەندامانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران – حکا لەو حیزبە هاتینەدەر و حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری ئێرانمان پێکهێنا. درێژەی ژیان و خەباتی من کەوتە سوید و لێرە، وێڕای خەباتی حیزبی و هونەری، بە بژێو بووم بە مامۆستای مەدرەسە لە ماتەماتیک و زانستدا
ئاخری نەوەدەکان هەستم بەوەکرد کە ئەم حیزبە نوێیەش نەیتوانیوە ببێتە ئەو حیزبەی بزووتنەوەی کرێکاری، بەڵێ، سەرەتا بە ڕەخنە و پێشنیارەوە و سەرەنجامیش بە جیاکردنەوەی ڕێگا، خەباتی سەربەخۆم بە گونجاوتر زانیوە.

کاری نووسین و بەرهەمی هونەریم هەر درێژەداوە و ساڵی ۲۰۱۳، بەیارمەتی کەسانێک کە لە چەند وتووێژی پێشتردا، سپاسم کردوون، سەرجەمێکم لە کۆشیعرە دێرینەکانەوە هەتا تازەکان، بە هەندێک بەرهەمی چاپنەکراویشەوە، بەناوی "بۆ ئازادی" بە چاپ گەیاند کە ئێستا پێم وایە کاتی چاپی دووەمێک و خستنەپاڵی چەند بەرهەمی تازەش، هاتووە. کاری چاپنەکراوم چەپکە چیرۆکە منداڵانەکەی سەتێیڤە کە لە سەرەوە باسم کردئەویش، یارمەتیدەرێک پێشنیاری کرد بیکاتە چوار-پێنج کتێبچە، کە لەوانە، دووی چاپ بوون. کەپییەکی ڕازاوەی، بە ناوی "چەپکێک چیرۆکی جوان" بەرهەمی کوەم ئازاد،

لەسەر سایتی خۆم
www.rebwar.nu
کە سایتەکەش هەر ئازاد بۆی دروست کردووم، دانراوە. بۆ چاپی دووهەمی وەرگێڕاوی مانیفستیش، تائێستا بە بڵاوکردنەوەی پێ دە ئەف لە سەر سایتەکان دڵخۆش بووم بەڵام لەوانەیە چاپکردنەوەی، وەک کتێبیش دەست بدا. ئێستاش لە شاری گوتنبرگی سوید ئەژیم و بەدەم ئیشێکی پارت-تایمەوە، خەریکی دریژەدانی کارەکانمم.

دۆستانی کتێب … بەختیار محەمەد

تۆ ئەگەر کتێبت خۆشویست، ئەوە مرۆڤایەتیت خۆشدەوێ. تۆ ئەگەر کتێبت خۆشویست، ئەوە بوونی خۆت خۆشدەوێ. تۆ ئەگەر کتێب بخوێنیتەوە، ئەوە ژیانی خۆت دەخوێنیتەوە. تۆ ئەگەر عاشقی کتێب بیت، ئەوە عاشقی ژیانیت. تۆ ئەگەر ماڵەکەت پڕ لە کتێب بێت، ئەوە پڕ لە نوری جوانیی و پڕ لە بۆنی خۆشی مەعریفە دەبێت (ئای کتێب، تۆ چ سیحربازێکی ڕۆحی شەکەت و سەرشێتی منی! ئای! تۆ چ پزیشکێکی فرێیدانەی، کە دەتەوێ هەموو کونجە تاریکەکانی ڕۆحم بپشکنی و ببینی! تۆ چ موعجیزەیەکی ئەی کتێب، کەوا خواوەندان و ئیمپراتۆرەکانیش ڕێزت دەگرن و ملکەچی یاسا و ڕێسا و بڕیارەکانی زمانی تۆن! ئەی کتێب، من لە بەهەشتی تۆوە، هەموو خواوەندەکانیش دەبینم. لە دۆزەخی حەقیقەتەکانیشتەوە، شەیتان و ئەهریمەن دەبینم. ئای کتێب، تۆ چەند مەزن و چەندە جوانی! تۆ چ موعجیزەیەکی هەر هەموو سەدەکانی ئەی کتێب!…).

ئازیزم، تۆ ئەگەر کتێب بکڕی، ئەوە چاکە و مەعریفە بە ژیان دەبەخشی. تۆ ئەگەر کتێبت لە دەست بێ، ئەوە لە هەموو کەسێك جیاوازتری: ئەوە خۆتی؛ چونکە کتێب هاوڕێیەکی هەمیشەییتە. تۆ ئەگەر وشەت خۆشویست، ئەوە بە تەمایت چێژ لە حاڵەتی نەمریی بکەیت. تۆ کە دەچیتە ناو جیهانی وشەوە، ئەوە وەك خواوەند هەموو جیهان دەبێتە موڵکی تۆ… گەلێ، ئەدی هەموو شتێك لە وشەوە (لە زمانەوە) هەڵناقووڵێ؟

کەواتە ئەی مرۆڤ، وەك گوڵی وشە هەڵقووڵێ لە باغستانی کتێبدا! دە هەڵقووڵێ! وا جیهان چاوەڕوانی تۆیە، کە لە دەرگاکانی کتێبەوە لێی بچیتە ژوورێ و یارمەتی ساڕێژکردنی برینەکانی بدەی. ئەو چاوەڕوانی

تۆیە، کە لە پەنجەرە ڕووناکەکانی کتێبەوە ژیانێکی شایستەتر و باشتری پێ ببەخشی. ئەی مرۆڤ، هەوڵ دە بە بێ کتێب نەچیتە هیچ شوێنێك؛ تەنانەت بۆ دۆزەخیش کتێب لەگەڵ خۆت ببە! کاتێك خواش لە ڕۆژی دواییدا حیسابت لەگەڵدا دەکا، ئەوە بە کتێبێکەوە (هەر کتێبێك کە خۆت حەزت لێیەتی) بۆی بەرانبەری ڕاوەستە؛ کتێب پێت دەڵێ و کتێب بەویش دەڵێ، کە تۆ چاکی یان خراپی؟ بە بەهەشتیی یانیش دۆزەخیی؟…

ڕانانی کتێب … “سێکس و شەرع و ژن لە مێژووی ئیسلامـــدا” و شارەزەردەواڵەی پرسیار

ڕانانی : عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)

کتێبی سێکس و شەرع و ژن لە مێژووی ئیسلامدا ئەم کتێبە بۆ قووڵی ڕۆدەچێتە نێو مێژووی ئایینی ئیسلام و پەنجەی دەخاتە سەر ئەو خەوشە کۆمەڵایەتییانەی کە لەو سەردەمەدا واتە هەزار و چوار سەد ساڵی بەر لە ئێستا لە نیمچە دوورگەی عەرەب باو بوونە و دواتر چۆن ئایینی ئیسلام شەرعییەت بەو خەوشانە دەدات و بازاڕیان گەرم دەکات. ئەو پرسیارانە دەکات کە نەکراون، یان ناوێرن بکرێن. کتێبەکە پڕۆژەیەکە پڕ لە پرسیار و سەرسوڕمان، پڕ لە هەڵدانەوەی پەردە لەسەر تاوان و ئاماژەکردن بۆ نهێنی. دەرخستنی دیوی ناوەوەی ئەو ڕاستییانەیە کە لەلای مرۆڤی سادە و باوەڕدار بە ئایین کفر و هەڵەی سوورە. ئەو شارەپرسیارانەی لەم کتێبەدا خۆیان نمایش کردووە، یان وردتر بڵێم نووسەر نمایشی کردوون، تا ئاستێکی باش نیشاندانی ئارگیومێنتێکن کە دەرگای دیالۆگ و مشتومڕ دەخەنە سەرپشت. ئەمەش خاڵیکی گەشی لێکۆڵینەوەکەیە کە نووسەر لە سیاقی هەوڵەکانیدا بەرجەستەی کردۆتەوە.

مەریوان هەڵەبجەیی نووسەر و شاعیر و لێکۆڵەر و شانۆنامەنووس و وەرگێڕ و نووسەری ئەم کتێبە، دوای کۆششێکی زۆر توانی لە کۆتایی ساڵی ٢٠٠٥ چاپی یەکەمی ئەم کتێبە ئامادە بکات و بڵاو بکاتەوە.

هەر دوای بڵاوبوونەوەی ئەم کتێبە، ئیسلامی سیاسیی لە کوردستان و حیزبە ئیسلامییەکان لەبەر نەبوونی وەڵامی گونجاو و موقنیعەکەر، لەجیاتی دیالۆگ و گفتوگۆی شارستانیانە کەوتنە دژایەتی کتێبەکە و تەبلیغ و پڕوپاگەندە لە دژی نووسەر تا کار بەوە گەیشت فەتوای کوشتنی نووسەر دەربکەن. هەر لەو کات و سەردەمە ئەم پەلامارە کۆنەپەرستییەی ئیسلامییەکان بە ڕووی بەربەستی ناڕەزایەتی و دژەکرداری ئازادیخوازان و نووسەرانی ڕادیکاڵ و کۆمۆنیستەکان بوونەوە. ئەگەرچی مەریوان هەڵەبجەیی نووسەری کتێبەکە وادار بە جێهێشتنی کوردستان کرا و لە ئەوروپا گیرسایەوە، بەڵام مایەپووچی و دۆڕانێکی گەورە بوو بەنسیبی ئیسلامییە کۆنەپەرستەکان. جێی ئاماژەیە کتێبی سێکس و شەرع و ژن لە مێژووی ئیسلامدا ٥٤٦ لاپەڕەی قەبارە گەورەیە و چاپی دەیەمی لە ساڵی ٢٠١١ بڵاو بۆتەوە و دوا چاپیشی وەک ئاگادارم بم چاپی یانزەهەم بڵاو کراوەتەوە و ئێستا لە کتێبخانەکانی باشووری کوردستان دەست دەکەوێت.

ئەم کتێبە لە پێشەکییەک و حەوت فەسڵ و پاشکۆیەک پێکهاتووە کە وەڵامێکی ورد و بە دیتەیڵی نووسەرە بۆ ئەو بوختانە بەناو ڕەخنانەی پڕۆژەی تیشک کە ئەوەندەی تر کتێبەکەی دەوڵەمەندتر کردووە بە زانیاری و فاکت لەسەر ئەرگیومێنتەکانی. نووسەر سوودی لە ١١٢ سەرچاوەی جیاجیا وەرگرتووە. جێی وتنە ئەم کتێبە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی فارسی، ئومێدەوارم وەربگێڕدرێتە سەر زمانەکانی عەرەبی و ئینگلیزی و زمانە زیندووەکانی جیهان و مرۆڤایەتی لە خوێندنەوەی ئەم کتێبە بێبەش نەبێت. هەروەها لە بەرگی ناوەوەی کتێبەکە مەریوان هەڵەبجەیی نووسیویەتی " تێڕوانینێکی زانستیانە و خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانە سەبارەت بە پێگەی ژن لە ئاینی ئیسلامدا". ئەم خوێندنەوەیە ئەگەرچی یەکەم خوێندنەوەی ڕەخنەگرانە نییە سەبارەت بە ئاین و پێگەی ژن لە ئاین کە بە زمانی کوردیی نووسرابێ، بەڵکو پێشتریش ڕەخنەگری تر بابەت و کتێبیان نووسیوە لەوانە : دڵشاد مەریوانی و عەبدولخالق مەعروف و ئارام ڕەشید، بەڵام هیچیان بە ئەندازەی ئەم کتێبەی مەریوان هەڵەبجەیی بەرفراوان و سەراپاگیر و پڕ لە دیتەیڵ و زانیاری نین.

وەک ئاشکرایە ژن لە عەقڵیەتی پیاوانی ڕەشەکی ئەو سەردەمە(١٤٠٠ ساڵ بەر لە ئێستا) یەکێک بوو لەو کاڵا هەرزانانەی کە بە تێرکردنی غەریزەی سێکسی بەکاربراوە. کەسایەتی نەبووە و بە کۆیلە و ئازادەوە لە بچووکترین ماف بێبەش بووە و کەرامەتی ڕوشاوە و شکەی

ئینسانیی شکێنراوە. کاتێکیش ئایینی ئیسلام هات لەبری قەدەغەکردنی ئەو بەکاڵاکردنە، شەرعیەتی بەو سووکایەتییەی ژنان داوە و پێشڕەوانی ئیسلامیش خۆیان بوون بە سەرمەشقی ئەو سووکایەتیی کردنە بە ژن. کۆیلەکردن و نیکاح و ئیغتساب و فرەژنی و زەواجی موتعە و ..تاد وەک بنەما جێگیرکران و دواتریش لەلایەن پەیڕەوکەرانەوە پەیڕەویان لێکراوە. مەریوان هەڵەبجەیی نووسەر لە ڕێگەی ئەم کتێبەوە دەیەوێ بڵێت کە جوانترکردن و مکیاجکردنی ئەو دزێو و ناشرینانەی ئایین کە لەسەر دەستی مورید و مفتی و زانایانی ئایینی ئەنجام دەدرێ، خۆی جگە لە فریودانی خەڵک هیچیتر نییە. نووسەر ڕاشکاوانە پەنجە دەخاتە سەر دەرد و مەینەتییەکان و ئاماژە بە خاڵە لاوازەکانیان دەکات.

کتێبی سێکس و شەرع و ژن لە مێژووی ئیسلامدا هەوڵێکی جیدییە بۆ خوێندنەوەی مێژوویەک کە لەسەر سەربڕین و کوشتن و بەکۆیلەکردنی ئینسانەکان بنیادنراوە، مێژوویەک پڕاوپڕ لە غەدرو زوڵم و لێوڕێژە لە تاوان. خوێندنەوەیەکی سەراپاگیری دۆخی ناهەمواری ژنە لەژێر سایەی شەرعگەلێک کە جگە لە بەرژەوەندی پیاوانی خێڵ هیچ بەرژەوەندییەکی تریان لەبەرچاو نەگرتووە. کتێبەکە خوێندنەوەیەکی زانستیانەی وردە لە دۆخی دواکەوتوویی کۆمەڵگەیەک کە خورافەیان بە باشترین چارەسەر زانیوە بۆ دەربازبوون لە دەرد و مەینەتییەکان.
ئەو پرسیارانەی لە دووتوێی ئەرگیومێنتەکاندا هەن، دەرخەری ڕاستییەکن کە دیاردەی ئایین لەبەردەم هێزی پرسیارە مەعریفییە جیدییەکاندا چۆک دادەدا. چونکە ئایین نە بڕوای بە دیالۆگ هەیە و نە بەگفتوگۆ، بەڵکو هەمیشە بە چەکی سواوی بوختان و درۆ و تیرۆری کەسایەتی نووسەر دەست پێدەکات، تا دەگات بە تیرۆرکردنی جەستەیی، کە کۆی ئەم میتۆدە خۆی لە دەقە ئایینییەکان بەرهەم دەنێتەوە. گەرچی هێزە تاریکپەرستەکانی ئایین زۆرجار توانییانە ڕەخنەگر بکوژن و لەنێوی بەرن، بەڵام ئەو ڕەخنەگر و نووسەرانە وەک براوەیەک لە نێو لاپەڕەکانی مێژوودا ناو و کار و چالاکیان تۆمارکراوە و تیرۆریزمی ئایینیش جگە لە شکست هیچیتری پێنەبڕاوە.

کتێبی سێکس و شەرع و ژن لە دیدێکی بابەتییانەوە کە بەهای ئینسان شایانی ڕێزلێگرتنە، کۆی دیاردەی ئایینی ئیسلام لەلایەک و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان بەتایبەتیش پێگەی ژن لەو ئایینە لەلایەکیتر دەخاتە ژێر مایکرۆسکۆبی لێکۆڵینەوەوە. ئەمە ئەو سێکۆیەیە کە مەریوان هەڵەبجەیی لەوەی ململانێکان دەباتە پێشەوە. لە سەرجەم کتێبەکەش خوێنەر هەست دەکات نووسەر کێشەی لەگەڵ هیچ کەس و لایەن و

گروپێکدا نییە، بەڵکو کێشەی مەریوان ئەو میتۆدە ئایینییەیە کە ئەرکی جەوهەریی توندترکردنەوەی زنجیرەکانی دەست و پێی کۆیلەتی ئینسان بەگشتی و ژنان بەتایبەتییە.

لە ڕێگەی ئەم کتێبەوە خوێنەر دەگاتە ئەو بڕوایەی کە :

یەک : نووسەر بابەتییانە کتێبەکەی نووسیوەتەوە و هەوڵیداوە بەڕێچکە یەکی زانستی ئەنجامگیری بکات.

دوو : نووسەر تەکۆشاوە پشت بە بنەڕەتترین سەرچاوەکان ببەستێت و ڕاستییەکان لە زاری سەرچاوەکانەوە بخاتە ڕوو.

سێ : نووسەر گرنگترین بابەتی وروژاندووە کە پێگەی ژنە لە ئایینی ئیسلام. کتێبەکەش دانانی نیشانەی پرسیارە لەسەر سەرجەم ئایین بە گشتی و پێگەی ژن بەتایبەتی.

چوار : نووسەر پەردەی لەسەر دزێوترین دیاردەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی ئەو سەردەمەی کۆمەڵگەی ئیسلامی هەڵداوەتەوە و ناوەڕۆکە کۆنەپەرستانەکەی خستۆتە ڕوو.

پێنج : نووسەر بە شارەزاییەکی باش و تێڕوانینێکی مۆدێرن و پێشکەوتووخوازانەوە بناغەی ڕەخنەکانی داڕشتووە.

شەش : نووسەر ئیش لەسەر ئارگیومێنت دەکات و ڕەخنەکانی بە فاکت دەخاتە ڕوو. لەهەمان کاتیشدا دەرگای دیالۆگی بە ڕووی خوێنەر و ڕەخنەلێگیراوان بە کراوەیی هێشتۆتەوە.

شەش : عەزم و سەلیقە و ئیرادەیەک کە لە پشت نووسینی کتێبەکەوەیە بووە بە هەوێنی سەرکەوتنی مەریوان هەڵەبجەیی لە ململانێی ئیسلامییەکان و بەرەی کۆنەپەرستی کۆمەڵگە.

ئەم کتێبە تا بڵێی ناوازە و پڕ لە زانیارییە و بەسوودە، خوێندنەوەی نەک هەر بەکەڵکە، بەڵکو پێویستییەکە لەپێناو بەجوانی ڕاگرتنی ئینسانییەتی خۆمان. کتێبەکە ئاوێنەیەکە دەتوانین لەمیانی تەماشاکردنییەوە ئەو وێنەیە ببینین کە زۆربەی هەرەزۆری تاکەکانی ئەم وڵاتە نایبینن، یان ناوێرن بیبینن. چونکە کتێبەکە دەتوانێ شۆڕشێک لەناو بیرکردنەوە هەڵبگیرسێنێ و تەواوی سیستەم و میتۆدی بیرکردنەوەی تاک سەبارەت بە ئایین بگۆڕێ. ئەمەش ئەو ترسەیە کە ئیسلامییەکان لێی تەقیون و هەر لەبەر ئەمەش بوو فەتوای کوشتنی نووسەر دەرکرا. نووسەر لە ڕێگەی ئەم کتێبەوە جوانترین مێژووی بە

هەوڵ و تێکۆشانی خۆی لەدژی کۆنەپەرستی و جەهالەتی ئایین خوڵقاند. مێژوویی□ک کە تا مرۆڤایەتی مابێ بەچاوی ڕێز و ستایشەوە لێی دەڕوانێ.

ئایاری ٢٠١٦

تێبینی : ئەم ڕانانە لە گۆڤاری هانا ژمارە یەکی ساڵی ٢٠١٦ ب□□او بۆتەوە.

لە پەراوێزی نمایشی سەربازی پارتیدا … عەبدوڵا مەحمود

هێزی چەکداری دەسەڵات، خاوەنی هیچ پیرۆزیەک نییە…

لەژێر ناوی پرۆتێست کردنی وتەکانی سروە عەبدولواحید، ئەندام پەرلەمانی عێراق لەسەر لیستی حزبی گۆڕان و لە درێژەی ئەو کەمپەینەی پارتی چەند ڕۆژێکە وەرێی خستووە، بەشێک لە هێزی تایبەت و سوپای گوڵانی پارتی، نمایشێکی سەربازی بەعس ئاسایان لە هەولێری پایتەختی سەرکوت و تۆقاندندا وەرێخست.
ئەو هێزە قارەمانەی!! بە قورمیشی پارتی، و بە پارەی دزراوی خەڵکی کوردستان و لەژێر ناوی بەرگری لە کەسوکاری پێشمەرگە، نمایشی سەربازی، وەرێخست… دوورو نزیک پەیوەندی بە ویست و خەونی هیچ ئینسانێکی ئازاد و زوڵێمکراوی خەڵکی کوردستانەوە نییە، بەڵکو راستەوخۆ لە دژی ویست و هەر خواستیکی ئینسانی ئەوانە. ئەگەر لە برگەیەکی مێژوویی دیاریکراودا، و لەسەردەمی رژێمی بەعسی لە دەسەڵاتخراوادا، کەسانێکی زۆر لە خەڵکی کرێکارو زەحمەتکیش و لاوانی دڵپر لە هیوا… بۆ بەرگری لە بزوتنەوەی رەوای خەڵکی کوردستان لە دژی درندەیی بەعس و بۆ ئازادیدا، چەکیان کردە شان و قوربانیاندا، مەرگیان پیش دەخست بۆ ئازادی، ئەوانە لەشکرێک بوون، کە خەونی خۆیان و کەسو کاریان، لەلایەن پارتی و حزبە برا بەشەکانی، کرایە پردی سات و سەواد لەگەڵ بەعس. دوای کەوتنی بەعسیش، کرایە دەستمایە بۆ بەشدار بوون لە دەسەڵاتی عروبی ئیسلامی و لە عێراق و درێژەدان بەدەسەڵاتی بە زۆر داسەپاویان بەسەر خەڵکی کوردستاندا.

هێزی پیشمەرگە و زێرەفانی و تایبەت و هێزەکانی یەکەی ۷ و ۸، هێزەکانی ئاسایش و...تاد. جگە لە هێزی پاراستنی دەسەڵات و چینە داراکانی کوردستان، جگە لە هێزی سەرکوت و ئامرازێک بۆ سەرکوتی نارەزایەتی هیچی تر نین و خاوەنی هیچ پیرۆزیەک نین.
ئەگەر هێزە سەربازیەکان و سوپای مۆسۆلێنی و خومەینی و سەدام حسێن و سەرە دیکتاتۆرەکانی تری دنیا... لە ژێر ناوی بەرگری لە خاک و نیشتیماندا، ئامادەبوون بە دەیان هەزار ئینسان لەناو بەرداشی شەردا، بکەنە قەرەبروت و بێ دەست و قاچ و سەقەت، ئەوا ئەوەی ناوی هێزی پیشمەرگەی کوردستانە، بە یەکجاریش لە دژی هیچ هێزێکی دەرەکی و ئەو دەوڵەتانەی سەرکوتی خەڵکی کوردستان دەکەن، تاکە بەرگری و فیشەکێکیان نەتەقاندووە... بە پێچەوانەوە ئەم هێزی پیشمەرگەیان کردەتە پێشلەشکرو چاوساغی لەشکری بەعس و تورکیاو ئێران و حەشدی شەعبی... کردویانەتە قارەمانی جەنگی میلیشیایی دەسەڵات لە کوردستاندا، کە هیشتاش قوربانیانی بێسەرو شوێنن. ئەوانەی کە خۆپیشاندەرانی ۱۷ شوبات و رۆژانی دواتریان... کوشتار کرد کە داوای نان و ئازادی و شکۆی ئینسانیان دەکرد، هەر ئەم هێزانە بوون.
ئەوانەی کە سەرکوتی هەر خۆپیشاندان و نارەزایەتیەکی جەماوەری ئامانجدار دەکەن، هەر ئەم هێزانەن. ئەوانەی بە دەمامک و بێ دەمامکەوە سەردەشت عوسمان و رۆژنامەنووسان دەرفێنن و تیرۆر دەکەن، هەر لە زومرەی ئەو هێزانەن. ئەوانەی خەڵکی شەنگالیان بەدەستی بەستراوەوە رادەستی داعش کرد، هەر ئەم هێزانەن. وە ئەوەی ئەو دەسەڵاتانە مافیایە تەمەن ۲۵ ساڵەیە لە تورەیی خەڵک دەپارێزێت، هەر ئەم هێزەیە. ئەوەی کە رێگە نادات لەهەولێر و زونی زەرد خەڵک بە خۆپیشاندان و کۆبونەوە و مانگرتن... داوا رەواکانی خۆی بکات، هەر ئەم هیزەیە. بۆیە هێزی پیشمەرگە و چەکداری ئەم حزبانە جگە لە کۆیلەی دەسەڵات و ئامرازی سەرکوت بەدەست دەسەڵاتەوە بۆ پاراستنی دەسەڵات، زیاتر شتێکی تر نین. خەڵکی کوردستان نابێت هیچ خۆشباوەریەکیان بە هێزی چەکداری ئەو حزبانە هەبێت... ئەم هێزە چەکدارە بۆیە هەیە و بە ملیۆنان دۆلار دەکرێت بە گەرویدا، تا دەسەڵات بپارێزێت. ئەو دەسەڵاتەی کە دوای چارەکە سەدەیەک، نەک نەیتوانیوە سەرەتایترین پێداویستیەکانی هاوڵاتیان دابین بکات، بەڵکە هێشتا خەڵکی تامەزرۆی ئاو و کارەبان!! لەوانەش واوتر لەدرێژەی تاڵانی و هەرشەکانیاندا، ئێستا دەمیان ژەنیوەتە قوتی کارمەندان و مامۆستایان. هەموو ئەو بێمافی و هەرشە بۆ سەرخەڵکی کوردستان، بە پشتیوانی ئەم هێزە چەکدارە میلیشیاییە حزبییە بەرێوە دەچێت. دەسەڵاتێک لە بەردەم نەفرەتی جەماوەریدا بێت، هێزە چەکدارەکەشی نەفرەتلێکراوە، نەک پیرۆز. هێزێک پیرۆزە کە لە بەرەی

خەڵکی کوردستان و خواستەکانیدا، بێت. کە باسکی رێکخرواو هوشیار و چەکداری بزوتنەوەی رەوای نارەزایەتی جەماوەری بێت بۆ ئازادی و خۆشگوزەرانی و شکۆی ئینسانی.
ئەو نمایشە سەربازیەی ئەمرۆ، نمایشی هێزی دەسەڵاتێکی نەفرەت لێکراوی نۆکەرو دژە خەڵکیییە. وە نمایشێک بوو بۆ ترساندنی خەڵکی کوردستان و بەتایبەتیش خەڵکی هەولێر. دیارە لەپشت ئەم پەیامەوە، نمایشی هێز نیشاندانە بە بزوتنەوەی گۆڕان، تا لەگەمەی دەورەی تازەی کۆبونەوەی حزبەکاندا، بزوتنەوەی گۆڕان موی نەرمتر بێت. هەر بۆیەش قسەکانی ئەندام پەرلەمانەکەی گۆڕان کراوەتە بەهانەی، نیشاندانی ئەم عەرزی عەزاڵەتە هەرزەیە.

عەبدوڵا مەحمود
abdulla.mahmud@gmail.com
ناوەراستی دیسەمبەری ٢٠١٦

ئەدەب لە ژێر باڵی رەشی دەسەڵاتدا … عەبدوڵڵا هورمزیاریی

لە کوردستانی باشوور تەنیا دۆخی گەندەڵی ئابووری و سیاسی ناگوزەرێ و بە هۆیانەوە بەهاو بەرهەم و داهێنان و ڕێز و مافەکانی مرۆڤ ڕوو لە داکشان بێت! بەڵکو بە درێژایی دەیان ساڵی ڕابردوو ئەوەی رەواجی پێدراوەو کاری بۆ کراوە ئەوەیە کە هەموو شتێك لە خزمەت پایەو مەبەستەکانی حیزب و بەرژەوەندیەکانی دەسەڵاتدا بێت، ئەمەش بووەتە هۆی ئەوەی چەند کە□لەیەکی بۆش بەرهەم بهێنرێت کە هەموو کارو جوڵەیەکیان بەو ئاراستەیەدا بێت، ئەوانەش لەسەر بەڕێوەبردنی راگەیاندن و دەزگاکان و گروپ و کۆمەڵەکانی نووسەران دادەنرێن دەبێت گەندەڵ بن و خوێنی حیزب و ئینتیمای شەخسی مەسئولەکان بە دەمارەکانیاندا بڕوات تا جێی خۆیان بکەنەوەو ببنە پێوەرو پەساپۆرتدان بە بابەت و بەرهەمی ئەدەبی و ئەدیبان، لەسەر بنەمای ناسیاوی و واستەکردن و پەیوەندی شەخسی و حیزبی و

بەرژەوەندی هاوبەش و تەنانەت باڵ باڵێنە بوار بە بڵاوکردنەوەش بدرێت ، ئێدی کەسایەتی نزیك و بابەتی کاڵوکرچ بەرەندە دەبێت و خەڵات دەکرێت و دەنگە داهێنەرەکانیش کپ دەکرێنەوەو ئابڵوقە دەخرێتە سەریان، رەنگە ئەمە وایکردبێت خوێنەران لە کەمبوونەوەدا بن و بەتایبەتی خوێنەرانی جدی بوونیان بەرەو نەمان بچێت، ئەمە لە کاتێکدایە ئەو مەغزایەی لە ئەدەبدا چڕ بووەتەوە بریتیە لە جەنگان دژی ستەم و ناڕەوایی و گەندەڵی مادی و مەعنەوی، بریتیە لە دەنگی راستگۆی ناخ و گیان بەرانبەر هەموو بێندگێ تەزویرەکان کە رەواج بە کاڵبوونەوەی بوون و گیان و ناسنامەی مرۆڤ دەدەن. خۆ ئەدەب لەمڕۆژەدا لە کوردستانی باشوور وەك ناسنامەی میللەتێك و گوژمی ژیاریی وڵات و نەتەوە تەماشا ناکرێت و لە سۆنگەی ئەوەی چەند پەڕتوکت خوێندبێتەوە ناسنامەت هەڵبسەنگێنرێت و کەسایەتیت دەستنیشان بکرێت! بۆیە ئەدیبیش هیچ سوودێکی مادی ناکات کاتێك دەنووسێت و پەخش دەکات، لە سەرئێشەو ماندووبوون بەولاوە و جارانێکیش رووبەڕووبوونەوەی گیروگرفت چی دەستناکەوێت، گەر هەر میللەتێکیش بەو ئاستە نزمە بگات لە مەعریفەو داهێنان و رۆشنبیریی و برەو نەدان بە زانستە مرۆییەکان ئەوا زەنگی مەترسی بۆ لێدەدرێت کە بوون و مانەوەی بەرەو لەناوچوون بچێت. مەخابن ئەمە لە حاڵێکدایە بەشێکی زۆری نووسەرو ئەدیبان لەو واقیعە نالەبارەدا هیچ هەڵوێست و بوونێکیان بۆ خۆیان دانەناوەو ئێدی لەناو کۆمەڵگاشدا ڕۆڵیان سڕدراوەتەوەو نەماوە، ئەگینا هەر رۆشنبیران و هزرمەندو ئەدیبانن لە جیهاندا رەنگڕێژیی و پێشڕەوایەتی رەوتی نەتەوەکان دەکەن و خاوەنی وتەو هەڵوێستن بەرانبەر هەموو گۆڕانکاریە جۆراوجۆرەکانی دەوروبەریان، بەڵام لای ئێمە زۆر بە داخەوە کارەکە بە پێچەوانەوەیە، دەوروبەرو هێزی دەسەڵات ئەدیبان ئاراستە دەکات و ناسنامەو بوویان پێدەبەخشێت، لێ ژمارەیەکی کەمیش هەن دوورەپەرێزو نائارام و نیگەرانن لەو هەموو ئاوەژووبوونەوە مەترسیدارەی نێوەندی ئەدەبی و ئەدیبانی تەنیوەو ئەوانیش لێی یاخی بوون، بە بێ دەنگی ناسنامەی خۆیان پاراستووە، بۆیە دەکرێت بڵێین گەندەڵی ئەدەبی زۆر مەترسیدارترە لە گەندەڵی ئابووری، چونکە گەندەڵی ئابووری رەنگە لە لایەن کەسانێکی ناحاڵی و کەللەپوچ و نەفامەوە ئەنجام بدرێت، لە کاتێکدا گەندەڵی ئەدەبی لە لایەن رۆشنبیرەوە ئەنجام دەدرێت، بەڵام چ رۆشنبیرێك؟! ئەو رۆشنبیرەی هزری تاریك کردووە بە ناڕەوایی و قەڵەم و ویژدان فرۆشیی، بە جەپڵە لێدان بۆ دزو مرۆڤکوژو تاوانبارو لە بەرانبەریشدا سەرکوتکردنی دەنگی داهێنەرو بێ دەسەڵات، دەبێت چ ئازایەتیەکی تێدا بێت ئەم هەڵوێستە؟! لەقەلێدانی کەسی ژێرکەوتوو چ جوانی و

جیاوازیی و خزمەت و داهێنانێکی تێدایە؟
بە دۆنیاییەوە لە واقیع و کرێکدا هەموو شتێك کڕین وفرۆشتنی بەسەرەوە دەکرێت و دەکرێت دەمامکی جۆراوجۆر لە دەموچاو بکرێت، بۆ نموونە سیاسەتمەدارێکی فاشیل بە حوکمی پارەو چەك ببێتە هەڵگری دروشمی رۆشنبیریی و هزرو پێشکەوتن و داهێنان، بەڵام ئەوەی هەرگیز پێی ناگات و نایبینێت پلەو پایەو کەسایەتی نووسەرو ئەدیبێکی داهێنەری راستگۆیە کە ئەوەی دەینووسێت بڕوای پێیەو لە ئازارە راستەقینەکانی مرۆڤەوە هەڵقوڵاوەو لە هەموو ڕوویەکەوە جیاوازە لەو خیتابە سیاسی و درێینەی رۆژانە بە شێوەی جیاواز لە لایەن ئەو جۆرە کەسایەتییە بە ناو نووسەرو ئەدیب و رۆشنبیرانەوە بەر گوێمان دەکەون.

وەرە لە (باخ) پێتدەڵێم
حەسەن مستەفا…

باخ…ئەمڕۆ دەستی لەدەستی باران بەرداوە
پەلکەکانی ئەوەندە گەشن،
ئاو لەچاو دێنن…
رۆح دەخرۆشێنن.
هەرچی رەنگ هەیە، لێرە باریونەتە سەرپەڕەی گوڵ
وەرە رەنگی دڵی خۆتم پێبڵێ و …مەڵێ رەش
وەرە باڕەنگی دڵی خۆت پێبڵێم.
ناڵێم رەش.

ئەمڕۆ دەستم لە دەستی خەیاڵ دایە و
بەسەرێکی پڕ ئومێدەوە بەرەو باخ دەڕۆم
دڵم زەمزەمەی دێ کە بەرەو ئەوێ هەنگاو دەنێم.
دەمەوێ زوو بگەمەوە بەدەنگی بولبولەکان،
کە لەژێر سێبەری گەڵاکاندا خۆ حەشاردەدەن…تا رەنگەکەیان
کاڵنەبێتەوە.
تادەنگیان هیچ شوختێکی بەرنەکەوێ!!.
من هیچم نیە بیچنمەوە لەدەنگی ئەوان زیاتر .

تینی خۆر… سێبەرم دەکاتە هاڵاو،
کە عەسران وەك هێڵێکی درێژ و رەزاگران رێنوێنیم دەکات بۆ گەڕانەوە.
سینەم پڕەبێ پڕ لەئاواز
بۆ ناو ژوورەکەمیان دێنمەوە
وشە دۆزراوەکانی نێو ورشەیەکی نەرمیی سروە و
بەیەکدادانێکی هێواشی دەنکە گێڵاسەکان.
بەسەر کاغەزە سپییەکانیان هەڵدەڕێژم… خوێنی هەنارە دڵگەرمەکان و رەنگە نەدیوەکانیی شادی، کە لەقوڕگە غەمگینەکەی کەنارییەکان دادەبارن!!.

وەرە با سەماکەین تا چیتر ئەو مۆسیقایە بەفیڕۆ نەڕوات
کە لەدەماری باخ وەك فوارەی خوێن هەڵچووە

وەرە… با وەك نیشتنەوەی پەڕی بەباچووی چۆلەکەیەك، لەسەر قەراغی کارێزێك
ئەو مۆسیقایە بنیشێتە سەر رۆحمان…زەویمان لەبیر بباتەوە!!
کە دزێوی پڕیکردووە لەهێلانە.
وەرە ئەو پەپوولانە هەڵمەفڕێنە کە لەدابی نزادان
نزا بۆ پڕ رەنگگبوونی گوڵ.
وەرە ئەو ئاوە نۆشکە
کەلەسەر پەڕی پونگە دەمارەجۆیان بەستووە.
وەرە ئازیز .. ئەم باخە چەند جوانە کە دەستی ژەنەڕالەکانیی بەسەرەوە نیە.

وەرە لەوێ پێتدەڵێم…تۆ هەرزوو دوو باڵی فریشتەییت هەبوو
رۆحت لەرۆحی باخەوان دەچوو.
وەرە لە(باخ) پێتدەڵێم…
ئای! چەند داغە ناوشار…
ئای! چەند غەمبارە گەڕەك، کیژەکان هێشتا ناوێرن سەردەرکەن!!
هێشتا کۆڵان پڕنەبووە لەسێبەریان.
شورەکان نایەڵن دەنگیان دەرچێ…
بەئاواز و قیژەی تێکەڵ، لەودیو حەسارەکان جمەیان دێ…
وەرە با ئەم جەنگەڵە بەتاڵکەین..
وەرە با ئەم تەختی شەترەنجەیان بۆ جێبێڵین .
وەرە تۆ نابینی ؟
شەپۆلی باخ بەسەر باڵی ئاوازەوە
تاسەر کەناری (شار) درێژبووەتەوە.

وەرە لەوباخچە پڕ لەنوورە
تیشکەکانم بەپێی ئارەزووی دڵی تۆ چەپك کردوون
من ئەوەندە وەسفم کردووی
درەختەکان هەر لەدوورەوە دەتناسن
هەر لەدوورەوە مەست دەبن…رادەهەژێن
ئەوەندە گێژدەبن…بۆنی خۆیان ناناسنەوە
بەهێڵنجەوە دەست لەبەژنی خۆیان دەدەن…
ئێ ئەوان ، خۆیان بیرناکەوێتەوە
حەزەکەن بفڕن… دەکەون بەسەر دارشەقی جۆگەلەدا.
حەزەکەن بمرن، پۆلێك باڵندە دەستیان دەگرن و راستیاندەکەنەوە.

ئەگەر تۆ بێیت
گۆرانییەکان بەشەونمەوە دێنە ئێرە
کۆترەکان گمەگمی ژەنگاوییان… بیرەچێتەوە
کەنارییەکان ، چیدی لەدەست وێنەکێشەکان راناکەن.
دایکم ، چیدی رێشمەی خەم راناکێشێ!!
…کۆڵان دەکەوێتە سەما و
کیژەکان، لە بەرگی تاریکی دێنەدەرێ.
منیش … چیدی بەشەرمەوە گۆرانی ناڵێم
وەرە لەباخ پێت دەڵێم…

خۆم و خۆت و خۆیـــــان … نەوزاد بەندی

خۆت وەک کەسێکی نوێ مەناسێنە ..
تۆیش هەر ئەوەی کە ئەچیتە لای وەکیلی ئاردەکە و
ئەپرسێ ئاخۆ نۆ کیلۆ ئاردەکە نەگەیشتووە …
بەیانیان دەهۆڵ و زوڕنای غاز فرۆش خەبەرت ئەکاتەوەو
لە ترسی قسەکەی پاریزگاری نوێ کە ووتی ئەزمەی غازیش بە ڕێوەیە ،
بە هەڵەداوان بە جووتێ نەعلی تاکە و تاکەوە ، راتکردۆتە دەرەوە و
غاز فرۆشەکە ئیشارەتی بۆ کردووی : هەمووی بۆشن ..
تۆیش هەزار جار قوڕی بەر بەلەدیەکەت لێ پرژاوە ..

سەد جار چەکەتەکەت لە قەپرغەوە
بە عەرەبانە دڕاوە …
تۆیش ژمارەی جۆزەی موەلیدەکەت ،
لە ناوی خۆت باشتر رەوان کردووە ..
سەد جار جلەکانت بە دوو ڕۆژ لە غەسالەکەدا ماوەتەوە ..
خۆت وەک کەسێکی ئەوروپیی نیشان مەدە ..
تۆیش ناوی چەندەها قاچاخچی ئەستەمبوڵ و یۆنانت ل□ بەرە ..
چەندەها ئێوارە لە فولکەیەک وەستاوی ،
نەتزانیوە بە چ ئاراستەیەک بڕۆی ..
چەندین جار مۆبایلەکەت دەرزی ئاژن کردووە ،
نەتزانیوە زەنگ بۆ کێ لی بدەی ..
تۆیش هەرچی هەنگاوی ژیانتە ،
بە خواستی خۆت نەتناوە و بە شەق پێیان ناوی ..
تۆیش لەگەڵ عاما چووی بۆ شام ..
جاران ٢٠ سانتیم سمێڵت هێشتبۆوە و ئێستا هیچ ..
جاران کتێب ل□ بەر باخەڵتا بوو ، ئێستا پیتزا ..
جاران بە هاوین ئەچووی بۆ بەغداد ، ئێستا ئەڵێی : پیاو دوو فلس
دانێ بۆ ڕۆژی ڕەشتر ، سەفەر چیە لە هیلاکیی زیاتر ؟!!
تۆیش بە بێ ڕا لێ بوون چووی بۆ دەنگدان و
بە بێ هیوا خەتت لە حیزبێک داوە کە دەیەها شەقی لە دەیەها خەون و هیوات داوە ..
تۆیش سەد جەر تفت کردۆتە سەر زەوی ..
بوتڵی بەتاڵت فڕێ داوەتە سەر جادە ..
قڕقێنەت داوە و ..دوکەڵی جگەرەت کردووە بە ڕووی مناڵەکانتا ..
دەیەها نەعلت تێ گرتوون
دەیەها تفت تێ کردوون ..
شانازیت کردووە کە شلەی بێ گۆشتت نەخواردووە ..
خۆت وەک کوردێک نیشان بدە ،
کە لە هیچ ڕستەیەکدا جێی نا بێتەوە ..
کە ٣٠ ساڵ جارێک هیواکانی ،
وەک بەفری نیسان ئەتوێتەوە ..
هەر هێندە و بەس …

دووای جەنگ … جۆن باڵەبان

دوای جەنگ،جەستەی شەق شەقکراو–
چاوی هەڵکۆڵدراو،
گوێچکەی خوساو،
شەویلگەی تێکوپێکشکاو،
لێوی کون کونکراو،
ئێسکی قاچی جێماو
لەتە چەرمی زیواڵ زیواڵکراو ،
پەنجەی پێ–
هەمویان رامابون، هەڵد□ پەرین، دەیان نوسکاند.
لاشەی عەورەت لە هەمویان نامۆتر بو،
کە چەشنی کرمۆکە بەسەر رێگاکانەوە گینگڵیان دەدا.
زیندووەکان پێویستیان پێبون بەڵام وەختێک سودێکیان مابا،
بێگومان مردووەکان هیچ پێویستیان پێ نەمابون.

تارماییەکان-
دەیان هەزار رۆحی جێماو کە لەسەر شەقامەکانی شار،
لەسر مێزی کەنیسەی ئێواران،
لەسەر پاشماوەی کەلاوەکان
چەشنی روفاتی تەم دەردەکەوتن،
بێگومان هیچ پێویستییان بە لاشە تێکشکاو و جێماوەکانیان نەمابو.
چونکە تارماییەکان پێیانوابو بەبێ ئەوان جوان دیانتوانند.
چونکەهەموو شتێک دەگەرێتەوە سەر ڕەچەڵەکی ئەسڵی خۆی دواجار
پاشماوەکان چەشنی پەناهەندەی رەنگپەریو دەگەیشتنە ویلایەتە یەکگرتووەکان،
کە جۆرێک لە مال وابو بۆیان.
ئیتر هەر لەبەر ئەوەیە ئەمرۆ جارجار هاورێیەک یان کەسێکی ناودار دەبینی
لە ژێر دوو لێوی زلەوە ک□ بەسەر روخساریدا پانبونەتەوە، قسەی پوچ دەکات،
ئیتر هەرلەبەر ئەوەیە زۆرجار تەوقەکردنیش شتێکی بێزراوە.
ئیتر هەرلەبەر ئەوەیە زۆرجاروا باشترە چاو نەبرینە چاوی یەکتر
ئیتر هەرلەبەر ئەوەیە تائێستاش لەسەر سنگی کیژ□□کان ئاسەواری کۆنە برین زقبۆتەوە.
دوای جەنگ،

لەگەل ئەوبزە قەبیحەی سەرلێومان،
تۆ بڵێی چیرۆکە کۆنەکان هێشتا راستی نوێمان پێبڵێن؟
تۆ بڵێی هێشتا جیهان میتافۆری تازەمان بۆ تەفسیر بکا؟
دوای جەنگ، ئەی دەبێ خۆشەویستی چۆن بێتە گۆ؟

جۆن باڵەبان

لە ئینگلیزییەوە: بینایی

binaiy85@gmail.com

سەرچاوە:

http://www.blackcatpoems.com/b/after_our_war.html